

КАРУС ЯК ЗАСІБ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЖИТТЄСТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ

KARUS AS A MEANS OF ENSURING PERSONAL RESILIENCE

У статті акцентується увага на необхідності забезпечення життєстійкості особистості за умов екстремальності й інформаційної невизначеності. Розводяться поняття «життєстійкість» та «резильєнтність». Аналізуються умови розвитку життєстійкості людини стосовно різних вікових рівнів. Розглядаються основні механізми зниження психічного напруження і розвитку життєстійкості особистості: адаптивний, дезадаптивний, розвиваючий. Подається аналіз структури творчого потенціалу особистості. Розводяться поняття «творчий потенціал» і «обдарованість». Обґрунтовується ієрархія рівнів розвитку психологічної готовності до розв'язування творчих завдань та рівнів системної організації творчого інструментарію особистості. Формулюються зовнішні і внутрішні умови ефективності функціонування творчої мисленнєвої діяльності. Виокремлюються етапи процесу розв'язування творчої завдання: усвідомлення суперечності, формулювання і розуміння умов завдання, конструювання задуму розв'язку і його матеріалізація. Аналізуються принципи розвитку природи. Викладаються основи системи KARUS, зокрема базові стратегії і тактики творчої мисленнєвої діяльності. Доводиться, що основою життєстійкості особистості є її готовність до вирішення творчих завдань за інформаційної невизначеності, раптових заборон, інформаційних і часових обмежень та іншого, яка залежить від здатності людини помічати суперечності в актуальній реальності, формувати адекватну умову завдання, розробляти задум його оптимального розвитку. Показано, що рівень системної організації творчого інструментарію особистості за конструювання шуканого задуму є визначальним щодо реалізації творчого потенціалу, психологічної готовності до вирішення актуальних проблем. Результатом творчої мисленнєвої діяльності на етапі побудови задуму є інформаційні структури, які можуть визначатись різним рівнем системної організації залежно від реалізації щодо них різного рівня конструктивних перетворень. Водночас актуалізована інформація спочатку проходить через фільтр шуканих умов завдання, а потім зазнає трансформуючого впливу творчих стратегій комбінування, аналогізування, реконструювання для забезпечення оптимальності шуканого розв'язку завдання.

Ключові слова: творча мисленнєва діяльність, готовність до розв'язування творчих

завдань, стратегія, тактика, інформаційна структура, структурно-функціональний аналіз.

The article focuses on the need to ensure personal resilience in conditions of extremity and informational uncertainty. The concepts of "vitality" and "resilience" are distinguished. The conditions for the development of human resilience across different age levels are analyzed. The main mechanisms for reducing mental tension and developing personal resilience are considered: adaptive, maladaptive, and developmental. An analysis of the structure of creative potential is presented. The concepts of "creative potential" and "giftedness" are distinguished. The hierarchy of levels for the development of psychological readiness to solve creative problems and the levels of systemic organization of a person's creative toolkit are substantiated. External and internal conditions for the effective functioning of creative thinking are formulated. The stages of the creative problem-solving process are highlighted: awareness of a contradiction, formulation and understanding of the problem's conditions, construction of a solution concept, and its materialization. The principles of nature development are analyzed. The foundations of the KARUS system are laid out, specifically, the basic strategies and tactics of creative thinking. It is argued that the basis of personal resilience is its readiness to solve creative problems under informational uncertainty, sudden prohibitions, information and time constraints, etc., which depends on a person's ability to notice contradictions in current reality, formulate an adequate problem condition, and develop a concept for its optimal development. It is shown that the level of systemic organization of a person's creative toolkit in constructing the desired concept is crucial for realizing creative potential and psychological readiness to solve current problems. The result of creative thinking at the stage of concept building is information structures that can be defined by different levels of systemic organization, depending on the implementation of different levels of constructive transformations. In this process, the activated information first passes through the filter of the desired problem conditions and then undergoes the transformative influence of creative strategies of combination, analogizing, and reconstruction to ensure the optimality of the desired problem solution.

Key words: creative thinking activity, readiness for solving creative problems, strategy, tactics, information structure, structural-functional analysis.

УДК 159.92

DOI <https://doi.org/10.32782/hbts.76.52>

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

Третяк Т.М.

к.психол.н., старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник лабораторії психології творчості
Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України

Гомонюк В.О.

науковий співробітник лабораторії вікової психофізіології
Інститут психології імені Г.С. Костюка
Національної академії педагогічних наук України

Вступ. У всі часи для людини особливу актуальність становила проблема забезпечення її життєстійкості, оскільки повсякчас вона перебувала в ускладнюючому супроводі різного роду труднощів. Функціонування сучасного суспільства пов'язане з необхідністю подолання постійних стресів, що вимагає від людини здатності вирішувати життєво важливі завдання за умов екстремальності й інформаційної невизначеності, а зараз за умов війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як стверджує Р. Barton (2012 р.), сучасне життя людини, будучи по своїй суті стресовим, характеризується посиленням амплітуди стресовості через зростання темпів технологічних змін. Він наголошує на необхідності дослідження не тільки тих людей, вплив стресу на яких є руйнівним, а особливо тієї сукупності людей, які здатні виявляти значну життєстійкість на вплив навіть сильних чи травмувальних стресів [6].

С. Мадді характеризує поняття «життєстійкість» і «резильєнтність» і наголошує, що резильєнтність стосується біхевіористичних реакцій і насправді є похідною життєстійкості як особистісної диспозиції. Резильєнтність радше треба розглядати як проблему (проблемну сферу), а життєстійкість – як конкретний варіант підходу до вирішення цієї проблеми [7].

У працях С. Мадді доводиться, що життєстійкість є не вродженою, а набутою якістю, яку можна розвинути за допомогою спеціальних тренінгових програм, що конструюються із вправ, орієнтованих на формування стосунків, що ґрунтуються на підтримці й довірі [8].

За підсумками результатів дослідження, здійсненого С. Мадді, встановлено, що життєстійкість розвивається в дитинстві й частково в підлітковому віці. На її розвиток впливають стосунки між дитиною і батьками. У процесі розвитку життєстійкості в дитячому віці важливою є роль значущого дорослого, який створює розвивальне середовище, що сприятиме актуалізації психологічних ресурсів дитини. Розвиток усього спектра психологічних ресурсів дитини забезпечує формування адекватної самооцінки, що дозволяє опанувати актуальні стратегії подолання труднощів, способи саморегуляції емоційного стану, а завдяки навичкам взаємодії з оточенням розвинути комунікативні здібності.

Розвиток розумового потенціалу підлітків, прояв життєстійкості нерідко пов'язані з агресивними діями, адже прийнятні алгоритми поведінки можуть не усвідомлюватися, водночас самоствердження у своєму середовищі виявляється панівним вектором поведінки підлітка. У цьому віці набувають актуалізації особистісні структури, пов'язані з компонентами життєстійкості: прагнення осмислити своє життя «тут» і «зараз», розвиток самооцінки на основі свідомої рефлексії, пошук розв'язків актуальних життєвих завдань, вироблення ставлення до своїх переживань цих ситуацій. Важливим аспектом проходження соціалізації в підлітковому віці є реалізація активно-агресивних способів самозахисту й захисту своїх цінностей, це і зумовлює поведінковий аспект їхньої життєстійкості.

Необхідність соціально-професійного самовизначення є домінантною рисою ранньої юності. Прагнення якомога усвідомленіше здійснити професійний вибір якраз і зумовлює системоутворювальну функцію: необхідність подолання інформаційної невизначеності щодо майбутнього завдяки забезпеченню рівня своєї життєздатності, прогнозування свого майбутнього. Розвиток життєстійкості зумовлюється конструюванням творчого особистісного потенціалу, ефективної моделі поведінки, стратегій і тактик поведінкової діяльності.

Розвиток позитивної самосвідомості забезпечують сприятливі умови життєдіяльності; перспективи професійного зростання, які виявляються ефективними стимулами професійної і соціальної

життєстійкості – готовності долати життєві труднощі в ускладнених умовах [9].

Т.М. Титаренко (2009 р.) вважає, що життєстійкість людини може здійснювати свій розвиток протягом усього життя, хоча може бути і нерозвиненою. На її думку, життєстійкість формується в дитячому віці під впливом батьків, від яких шляхом аналогізування діти переймають напрацьовані батьками алгоритми подолання труднощів. У підлітковому та юнацькому віці панівного значення набуває підлітково-юнацька субкультура, яка і визначає вектор формування життєстійкості, пов'язаної з необхідністю ефективної взаємодії в сім'ї, між старшим і молодшим поколіннями, родичами й сусідами. У літньому віці життєстійкість забезпечує ефективну реалізацію життєвих програми-мінімум і програми-максимум [3].

На основі досліджень, виконаних О.А. Чиханцовою, доведено, що життєстійкість є інтегральною особистісною характеристикою людини, особистісним ресурсом, реалізація якого дозволяє успішно долати життєві труднощі, витримувати стресові ситуації на фоні внутрішньої впевненості та стабільної успішності діяльності. Будучи особистісним конструктом, що забезпечує успішне пристосування людини до змін навколишнього середовища у процесі її самореалізації, життєстійкість також перешкоджає деструктивному розвитку.

У здійснених дослідженнях життєстійкість особистості розглядалась як системне утворення, що сприяє розумінню стресових життєвих подій як нових перспективних можливостей для розвитку. Передусім увага приділялась розгляду феномену життєстійкості як цілісної, багаторівневої структури, що поєднує підсистеми різного рівня складності, які тісно пов'язані у процесі їх взаємного функціонування і є результатом самоорганізації всієї цілісної системи.

Установлено, що в розвитку життєстійкості провідна роль належить її психологічним ресурсам. Психологічною основою життєстійкості особистості є осмисленість життєвих цілей; усвідомлення цілей свого майбутнього; готовність до набуття нового досвіду й результатів діяльності, самостійність і впевненість у виконанні дій; усвідомлена реалізація свого потенціалу, адекватна оцінка своїх можливостей, прийняття себе з усіма своїми «плюсами» і «мінусами», формування продуктивних (ефективних) взаємин з іншими на основі усвідомленої взаємодії.

На основі аналізу структури життєстійкості особистості визначено такі основні механізми зниження психічного напруження і розвитку життєстійкості:

- адаптивний, забезпечує конструктивне подолання труднощів і полягає в об'єктивації ситуації, прогнозуванні можливих варіантів розвитку ситуації і поведінкових проявів, аналізі внутрішніх ресурсів особистості, зокрема й напрацьованого нею досвіду;

– дезадаптивний, сприяє швидкому зниженню емоційної напруги в ситуації стресу, є результатом дисонансу між усвідомленням суб'єктом своєї ролі у виникненні проблеми та своєї відповідальності за результат її реалізації; між власними діями й об'єктивними детермінантами проблемної ситуації, зокрема, як один із варіантів – самоусунення (заперечення або ігнорування проблеми, безпідставне фантазування та інше);

– розвивальний, дозволяє здійснити всебічний аналіз проблеми шляхом включення її в більш масштабний контекст самореалізації і самовдосконалення на основі позитивної інтерпретації ситуації, інтеграції потенціальних ресурсів і стилю поведінки, синергії актуальних потреб у розвитку творчого потенціалу особистості, що й забезпечує її психологічне здоров'я [5].

Мета статті – проаналізувати можливості КАРУСу як засобу забезпечення життєстійкості особистості.

Виклад основного матеріалу. Відомо, що структура творчого потенціалу особистості складається з таких основних компонентів, як:

1) інформаційний – так би мовити, «матеріал для конструювання» шуканих побудов, складники якого можуть бути більшою чи меншою мірою системно організованими, часом до рівня згорнутості;

2) інструментальний, що передбачає функціонування таких основних інструментів, як: а) інструмент для вирішення творчих завдань визначеного рівня системної організації (прийоми, тактики, стратегії мисленнєвої діяльності); б) «інструмент регулювання», інтегрований з компонентів емоційно-вольової та мотиваційної сфер особистості, що забезпечує взаємодію підструктур творчого потенціалу: підструктури 1 і підструктури 2а, а це, по суті, є основою вирішення будь-яких завдань творчого характеру.

Якщо спробувати проаналізувати зміст понять «творчий потенціал» і «обдарованість», то можна помітити, що їхня відмінність полягає насамперед у наявності серед підструктур творчого потенціалу саме «матеріалу для конструювання» задумів актуальних завдань. Тоді як обдарованість є інструментом визначеного рівня системної організації, основу якого становлять підструктури творчого потенціалу 2а і 2б.

Отже, творчий потенціал особистості ґрунтується на трьох базових складниках, як-от:

1) інформація, обізнаність людини стосовно можливостей вирішення наявного завдання; знання, необхідні для розроблення його розв'язку;

2) способи, прийоми, тактики, стратегії, актуальні для розв'язання актуального завдання, свого роду інструмент;

3) воля, мотивація, суб'єктивна впевненість того, хто вирішує проблему, в адекватності його дій.

Зрозуміло, що кожний із вищезазначених базових складників характеризується своєрід-

ною важливістю для ефективності творчої мисленнєвої діяльності людини. За спроби їх структуривання у формі піраміди в основі останньої виявиться готовність до розв'язування завдань, а на вершині – суб'єктивна впевненість людини в собі, що є результатом інтегрування, належної розвиненості всіх компонентів, актуальних для успішності функціонування творчого мислення. Оскільки це забезпечує швидке подолання дефіциту прогностично необхідної інформації, також труднощів щодо реалізації наявного конструктивного й інструментального матеріалу завдяки збалансованості мотиваційно-вольового компонента. Адже залежно від рівня розвитку саморегуляції особистості щодо подолання впливу на неї зовнішніх і внутрішніх негативних чинників ці труднощі можуть бути реалізовані нею як стимули до саморозвитку, водночас очевидний негатив може бути трансформований у незаперечний позитив, з безумовною користю не лише для окремої людини, а й для інших людей.

Рівень розвитку психологічної готовності до вирішення творчих завдань визначається творчим рівнем завдань, які може розв'язувати окрема людина:

1. Вирішення завдання виявляється тільки в матеріалізації розробленого іншими людьми задуму.

2. Виконується самостійне конструювання задуму розв'язання завдання і його матеріалізація.

3. Здійснюється самостійне формулювання умови завдання, конструювання задуму його вирішення та інше.

4. Здійснюється самостійне усвідомлення суперечності, формулювання проблемної ситуації, шуканої умови завдання, розроблення задуму його розв'язку тощо.

Отже, можна стверджувати, що вектор розвитку готовності особистості до розв'язування творчих завдань орієнтований від матеріалізації розробленого іншими людьми задуму до самостійного усвідомлення актуальної проблемної ситуації.

Досконалість творчого інструментарію людини (системи прийомів, тактик, стратегій творчого пошуку) також є визначальною стосовно забезпечення ефективності її творчої мисленнєвої діяльності. Рівень системної організації творчого інструментарію особистості може визначатись так:

Окремі прийоми творчості людина реалізує для опанування їх як інструментів вирішення актуальних завдань.

Людина володіє спектром прийомів творчості, які є необхідними для розв'язування творчих завдань.

Під час вирішення наявних завдань мають місце прояви різного роду стратегій творчої мисленнєвої діяльності, зокрема пошуку аналогів, комбінування та реконструювання впродовж всього процесу розв'язування проблеми: від формулювання умови завдання до матеріалізації задуму її розв'язку.

Отже, вектор розвитку готовності особистості до розв'язування творчих завдань спрямований від ситуативного застосування окремих прийомів творчої мисленнєвої діяльності до стратегіальної організації мислення.

Як свідчить система КАРУС, розроблена академіком В.О. Моляко, творча мисленнєва діяльність пов'язана насамперед із вирішенням різного роду завдань конструкторського характеру, що передбачає трансформацію інформації, необхідної для їх реалізації, відповідно до умов завдання, з метою конструювання структури з визначеними функціями [1].

Творча мисленнєва діяльність спрямована на дослідження, вивчення актуальної проблемної ситуації, зокрема тих її конструктивних складників, які підлягають розумінню, а загалом – усієї актуальної інформаційної структури, на основі структурно-функціонального аналізу елементів цієї системи в їхній взаємодії, з метою її трансформації відповідно до зовнішніх і внутрішніх умов.

Зовнішніми умовами варто вважати вихідні умови завдання, різноманітні впливи на людину з боку навколишнього середовища, як-от інформаційні, заборонні, обмежувальні, часові.

Основу внутрішніх умов становить розумовий потенціал особистості – уява, знання, уміння, навички щодо оперування наявною інформацією, а також рівень їх системної організації, тобто ступінь обізнаності людини про завданню ситуацію і рівень розвитку операційного й мотиваційного складників творчої мисленнєвої діяльності, тобто внутрішні умови визначаються рівнем її психологічної готовності до вирішення творчого завдання.

Залежно від новизни завдання для того, хто його розв'язує, робота щодо пошуку розв'язку завдання може здійснюватися на рівні: 1) перебудування актуальної інформації на основі структурно-функціонального аналізу її складників; 2) часткового доконструювання до визначеної інформаційної структури нових елементів відповідно до заданих вимог; 3) цілковитого перебудування стартової конструкції відповідно до скрупульозного структурно-функціонального вивчення завданнєвої інформації, її вихідних вимог, усього спектра гіпотетичних конструкцій для побудови оптимальної версії шуканого розв'язку завдання.

Якщо спробувати проаналізувати процес розв'язування творчого завдання, то можна помітити, що творча мисленнєва діяльність бере свій початок від миті знаходження суперечності в наявній інформації. Варто зазначити, що усвідомити наявність суперечності може не кожен, а лише той, хто має відповідну готовність. Таким людям притаманні необхідні знання і вміння в тій сфері, де має місце суперечність, у них належним чином розвинені здібності, отже, сформована відповідна готовність. Їх називають геніями, оскільки вони здатні помічати суперечності в навколишньому світі й розробляти винахідницькі ідеї в різних сфе-

рах творчості: науковій, технічній, художній, педагогічній, соціальній та інших.

Наступним етапом є формулювання умови завдання. Вихідні умови завдання, стартові його вимоги конструюються на основі досвіду того, хто розв'язує завдання, адже кожний, залежно від своїх знань, умінь, здібностей, по-своєму розуміє знайдену суперечність. Хоча нерідко трапляється так, що людина отримує вже готову умову завдання. Намагаючись зрозуміти стартові умови завдання, вона робить спробу переформулювати їх своєю мовою. Залежно від масштабності та структурованості інформаційної, операційної та мотиваційної складових частин розумового потенціалу особистості вихідні умови завдання можуть бути по-різному трансформовані в шукані його вимоги.

З метою конструювання задуму вирішення завдання використовуються принципи розвитку природи. Якщо уважно спостерігати за процесом розвитку природи, можна помітити, що в біологічному конструюванні нове створюється за принципом аналогії. Наприклад, листя окремих дерев (яблуні, вишні, сливи й інших) може бути дуже схожим за формою одне з одним і водночас дуже відрізнятися від листя, скажімо, клена чи акації. А якщо порівняти його форму з голочками ялини, то в даному разі йдеться вже не про аналогію, а радше про антипод. Тобто у природі нові об'єкти створюються шляхом їх конструювання на основі принципів аналогізування і реконструювання (пошуку антипода). Важливим принципом творення нового у природі є також принцип комбінування, коли нове конструюється за допомогою з'єднання, роз'єднання, зміни параметрів об'єкта (його координат у просторі, температури, густини й іншого).

Саме ці три базові принципи творчості природи становлять основу творчої мисленнєвої діяльності людини під час розв'язування нового завдання. Задуми побудови шуканого розв'язку конструюються шляхом реалізації стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання (заміна наявного об'єкта об'єктом із протилежними функціями, тобто перетворення об'єкта на свого антипода).

Формування шуканого задуму передбачає актуалізацію інформації, наявної в досвіді людини, яка розв'язує завдання, з актуалізованої інформації вибираються ті образи, що максимально відповідають вимогам завдання. З метою цілковитої відповідності всіх характеристик знайдених образів шуканим вимогам завдання здійснюється їх трансформація, яка характеризується діями, спрямованими на пошук аналогів, комбінаторні дії, пошук антипода.

Перевірка розробленого задуму реалізується за допомогою короткочасного мисленнєвого експерименту щодо співвіднесення задуму з вимогами завдання. Зрозуміло, що вищезазначені етапи творчого процесу виокремлюються умовно, оскільки в реальності вони можуть бути тісно поєд-

нані один з одним, адже мисленнєва діяльність є надзвичайно складною, багатоплановою.

Розроблена В.О. Моляко система КАРУС ґрунтується на реалізації п'яти стратегій: комбінування, аналогізування, реконструювання, універсальної стратегії, стратегії спонтанних дій, а також шістнадцяти тактик.

Стратегія комбінування пов'язана з використанням дій трансформувального характеру, базовими для яких є елементарні комбінаторні дії: роз'єднання, з'єднання, зміна параметрів.

Стратегія пошуку аналогів (аналогізування) передбачає оперування відомими елементами конструювання – аналогами, які можуть бути більш чи менш віддаленими.

Стратегія пошуків антипода (реконструювання) має за основу кардинальну трансформацію наявної конструкції за принципом антипода. У підсумку маємо побудову, структурні й функціональні характеристики якої суттєво відрізняються від характеристик стартової версії.

Універсальна стратегія поєднує в собі ознаки трьох вищезазначених стратегій.

Стратегія спонтанних дій на перший погляд може не передбачати фіксації проявів системності й логічності в діях, спрямованих на вирішення завдання, аж до зміни системи координат аналізу процесу розв'язування актуального завдання.

Реалізація стратегій відбувається за допомогою використання низки мисленнєвих тактик. Зокрема, тактика екстраполяції передбачає зовнішню добудову, а тактика інтерполяції – приєднання до наявної конструкції нових елементів шляхом внутрішнього вбудовування. Тактика редукції орієнтує на зменшення кількості окремих параметрів об'єкта, а тактика гіперболізації – на збільшення цих параметрів. Тактика дублювання пов'язана з використанням у шуканій конструкції вже відомого структурно-функціонального блоку. З метою побудови нової конструкції можуть бути реалізовані тактика розмноження і тактика попарного з'єднання, орієнтовані на поєднання двох чи більше однорідних складових частин, аналогічно використовуються для цього й тактики множинного роз'єднання і попарного роз'єднання. Поєднання протилежних структур чи функцій відбувається за реалізації тактики конвергенції. Коли окремий конструктивний блок стає основою для розроблення шуканої конструкції, ідеться про застосування тактики базової деталі. Коли є необхідність поєднання елементів конструкції для забезпечення бажаного спектра функцій, має місце тактика послідовного підпорядкування. Тактика трансформації пов'язана з такими змінами конструкції, за яких її структурні та функціональні властивості не змінюються. Тактика перестановки передбачає зміну координат окремих складників конструкції. Для розділення структур чи функцій в даному об'єкті використовується тактика диференціації. Тактика автономізації застосовується за потреби виокремлення в даній побудові якогось блоку з наступним пере-

конструюванням інших частин. Тактика інтеграції реалізується з метою створення нової конструкції з відомих компонентів. У процесі їх використання тактики можуть інтегруватись у різних поєднаннях і це здійснюється для функціонування мисленнєвих стратегій аналогізування, комбінування, реконструювання з метою вирішення актуального творчого завдання [4].

Результатом творчої мисленнєвої діяльності на етапі побудови задуму є інформаційні структури, які можуть визначатись різним рівнем системної організації залежно від реалізації щодо них різного рівня конструктивних перетворень. Актуалізована інформація спочатку проходить крізь фільтр шуканих умов завдання, а потім зазнає трансформувального впливу творчих стратегій комбінування, аналогізування, реконструювання для забезпечення оптимальності шуканого розв'язку завдань.

Висновки. Основою життєстійкості особистості є її готовність до вирішення творчих завдань за умов інформаційної невизначеності, раптових заборон, інформаційних і часових обмежень та інших ускладнених умов. Рівень готовності до розв'язування різного роду творчих проблем залежить від здатності людини помічати суперечності в актуальній реальності й формувати початкову умову завдання на основі зафіксованих характеристик наявної проблеми; здійснювати адекватне довизначення стартової умови завдання шляхом зіставлення відомих властивостей наявних її складників із гіпотетичними характеристиками шуканих компонентів для формулювання шуканої умови завдання.

Як і прояв творчості особистості на етапі формулювання умови завдання, рівень системної організації її творчого інструментарію під час конструювання шуканого задуму є визначальним щодо реалізації творчого потенціалу, психологічної готовності до вирішення актуальних проблем. Адже саме від цього залежить, наскільки адекватно будуть реалізовані стратегії творчої мисленнєвої діяльності для конструювання шуканого задуму, здійснення структурно-функціонального аналізу створюваних конструкцій на кожному з етапів розв'язування завдання: від формулювання її умови до матеріалізації розробленого задуму розв'язку.

Перспективи подальших досліджень – передбачається розроблення засобів забезпечення життєстійкості особистості на основі системи КАРУС.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Стратегії творчої діяльності: школа В.О. Моляко / за заг. ред. В.О. Моляко. Київ : Освіта України, 2008. 702 с.
2. Творча діяльність в ускладнених умовах / В.О. Моляко та ін. ; за заг. ред. В.О. Моляко. Київ, 2007. 308 с.
3. Титаренко Т.М., Ларіна Т.О. Життєстійкість особистості: соціальна необхідність та безпека : навчаль-

ний посібник. Київ : Марич, 2009. 105 с. URL: http://lib.iita.gov.ua/9065/1/Zhiznestoykost_lichnosti.

4. Функціонування творчого мислення в інформаційно-віртуальному просторі суб'єкта : монографія / В.О. Моляко та ін. ; за ред. В.О. Моляко. Київ, 2021. 165 с.

5. Чиханцова О.А. Психологічні основи життєстійкості особистості : монографія. Київ : Талком, 2021. 319 с.

6. Barton P.T. Social and organizational influences on psychological hardiness: How leaders can increase stress resilience. *Security Informatics*. 2012. № 1 (1). P. 21. DOI: 10.11862190-1-21.

7. Maddi S., Khoshaba D. Hardiness and Mental Health. *Journal of Personality Assessment*. 1994. № 63 (2). P. 265–274.

8. Maddi S.R., Khoshaba D.M. Resilience at work: How to succeed no matter what life throws at you. AMACOM Div American Mgmt Assn. 2005.

9. Maddi S. Relevance of Hardiness Assessment and Training to the Military Context. *Military Psychology*. 2007. № 19 (1). P. 61–70.

Стаття надійшла в редакцію: 28.08.2025

Стаття прийнята: 15.09.2025

Опубліковано: 23.10.2025